

LIBRIS

We know
books

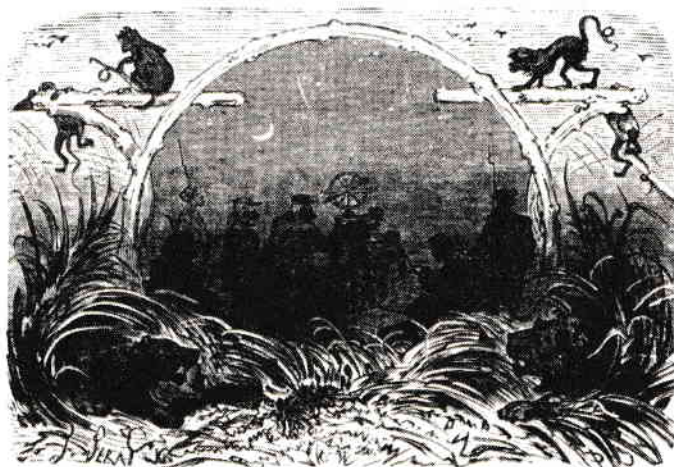
JULES VERNE

AVENTURILE

**A TREI RUȘI ȘI TREI ENGLEZI
ÎN AFRICA AUSTRALĂ**

Ilustrații de J. Ferat

Traducere de Nicolae Constantinescu

LITERA
București

I. <i>Pe malurile fluviului Orange</i>	5
II. <i>Prezentări oficiale</i>	15
III. <i>Portajul</i>	23
IV. <i>Câteva cuvinte despre metru</i>	33
V. <i>Un mic oraș hotentot</i>	39
VI. <i>Unde călătorii fac cunoștință pe deplin</i>	48
VII. <i>O bază de triunghi</i>	58
VIII. <i>Meridianul 24</i>	70
IX. <i>Un kraal</i>	77
X. <i>Cursul de apă vijelios</i>	90
XI. <i>Unde a fost găsit Nikolai Palander</i>	100
XII. <i>Un post pe gustul lui sir John</i>	113
XIII. <i>Cu ajutorul focului</i>	126
XIV. <i>Declarația de război</i>	137
XV. <i>Încă un grad</i>	147
XVI. <i>Tot felul de întâmplări</i>	157

XVII. <i>Aventurierii din deșert</i>	168
XVIII. <i>Deșertul</i>	181
XIX. <i>A triangula sau a muri</i>	194
XX. <i>Opt zile în vârful muntelui Scorzef</i>	205
XXI. <i>Fiat lux!</i>	218
XXII. <i>Nikolai Palander se înfurie</i>	230
XXIII. <i>Cascada fluviului Zambezi</i>	245

I

PE MALURILE FLUVIULUI ORANGE

În ziua de 27 februarie 1854, doi bărbați, întinși la poalele unei sălcii plângătoare enorme, stăteau de vorbă, privind cu mare atenție apele fluviului Orange. Acest fluviu, Groote River, cum îi spun olandezii, și Gariiep River, cum îl numesc hotentotii, poate să rivalizeze cu cele trei mari cursuri de apă africane: Nil, Niger și Zambezi. Asemenea lor, are revărsări, rezezișuri, cataracte. Câțiva călători, ale căror nume sunt cunoscute pe o porțiune a cursului său – Thompson,

Alexandre, Burchell –, i-au lăudat rând pe rând limpezimea apelor și frumusețea malurilor.

În acel loc, fluviul Orange se apropie de munții ducelui de York și oferă privirilor un spectacol superb. Stânci de netrecut, mase impozante din piatră și trunchiuri de copaci mineralizate sub acțiunea timpului, grote adânci, păduri de nepătruns, neatinse încă de toporul vreunui *settler*¹, toate acestea, încadrate în arierplan de munții Griepins, formează un ținut de o măreție de neasemuit. Acolo, apele fluviului, înghesuite în albia prea îngustă pentru ele, care, brusc, nu-și mai găsesc sprijin pe sol, plonjează de la o înălțime de o sută douăzeci de metri. În amonte de această cădere, stăruie un simplu clocot de unde lichide, sfâșiate ici și colo de câteva vârfuri de stânci împodobite cu crengi verzi. În aval, privirea zărește doar un vârtej înnegurat de ape tumultuoase, peste care plutește un nor gros de vapori, vârgate de cele șapte culori ale prisme. Din acel hău se ridică un vuiet amețitor, sporit în chipuri diferite de ecurile din vale.

Dintre acei doi bărbați, pe care hazardul explorărilor îi adusese probabil în acea parte a Africii Australe, unul acorda doar o atenție vagă frumuseților naturale oferite privirii. Acel călător indiferent era un vânător boșiman, un tip din acea stirpe curajoasă cu ochi vioi, gesturi rapide, care își duce viața nomadă prin păduri. Numele „boșiman“ (cuvânt provenit din olandezul *boschjesman*) înseamnă literal „om al tufișurilor“. El se aplică triburilor rătăcitoare care cutreieră ținutul în partea de nord-est a Coloniei Capului. Nicio familie din rândurile acestor boșimani nu este sedentară. Membrii ei își petrec viața rătăcind în această regiune cuprinsă între fluviul Orange și munții din est, jefuind ferme, distrugând recoltele acelor coloniști imperiali care i-au împins spre regiunile aride din interiorul continentului, unde se găsesc mai mult pietre decât plante.

¹ Colonist (n.tr.)

Acel boșiman, care avea vreo patruzeci de ani, era un bărbat înalt, care deținea în mod evident o forță musculară considerabilă. Corpul lui părea în acțiune chiar și în stare de repaus. Precizia, ușurința și libertatea mișcărilor vădeau un individ energic, un fel de personaj după tiparul celebrului Ciorap-de-Piele, eroul preeriilor canadiene, dar poate nu la fel de calm ca vânătorul preferat al lui Fenimore Cooper. Lucrul acesta se vedea după coloritul momentan al feței, însuflețită de accelerarea mișcărilor inimii.

Boșimanul nu mai era un sălbatic precum semenii lui, vechea populație *sagua*. Având ca părinți un tată englez și o mamă hotentotă, acel metis, care mai mult câștigase decât pierduse frecventându-i pe străini, vorbea curent limba paternă. Veșmintele, jumătate hotentote, jumătate europene, erau formate dintr-o cămașă de flanelă roșie, o cazacă, o pereche de pantaloni trei sferturi din piele de antilopă, jambiere din blană de pisică sălbatică. La gât îi atârna un săculeț în care se aflau un cuțit, o pipă și tutun. Un fel de tichie din piele de oaie îi acoperea capul. O centură groasă de piele îi încingea mijlocul. La încheieturile mâinilor purta inele de fildeș, realizate cu mult meșteșug. Pe umeri îi plutea un *kross*, un fel de mantie confecționată din piele de tigră, care îi cobora până la genunchi. Un câine de rasă indigenă dormea lângă el. Acest boșiman fuma, trăgând repezit din pipa de os, și dădea semne vădite de nerăbdare.

– Hai, liniștește-te, Mokum! i-a zis interlocutorul. Chiar că ești omul cel mai nerăbdător, când nu vânezi. Dar înțelege, vrednicul meu tovarăș, că nu putem schimba nimic. Cei pe care îi așteptăm vor veni mai devreme sau mai târziu; dacă nu astăzi, mâine!

Însoțitorul boșimanului era un tânăr de douăzeci și cinci sau douăzeci și șase de ani, diferit de orice alt vânător. Firea calmă i se reflecta în toate acțiunile. Când privește originea, oricine ar fi recunoscut-o fără ezitare. Era englez. Hainele lui, mult prea „burgheze”, arătau că nu era familiarizat cu deplasările. Părea un funcționar rătăcit

într-un ținut sălbatic și te-ai fi uitat, fără să vrei, dacă nu cumva poartă o pană după ureche, asemenea casierilor, secretarilor, contabililor și altor specimene din marea familie a birocraților.

Într-adevăr, nu era un tânăr pasionat de călătorii, ci un învățat distins, William Emery, astronom la Observatorul Cape Town, așezământ util care aduce de mult timp servicii valoroase științei.

Savantul acesta, poate puțin dezorientat în mijlocul acelei regiuni pustii din Africa Australă, la câteva sute de mile de capitală, reușea cu greu să stăpânească nerăbdarea înnăscută a tovarășului său.

– Domnule Emery, au trecut opt zile de când stăm la locul de întâlnire de lângă Orange, la cataracta Morgheda, i-a răspuns vânătorul într-o engleză perfectă. De mult nu i s-a mai întâmplat vreunui membru al familiei mele să stea opt zile în același loc! Uitați că suntem nomazi și că ne furnică tălpile dacă nu ne mișcăm!

– Prietene Mokum, cei pe care îi așteptăm vin din Anglia și le putem acorda un răgaz de opt zile, i-a explicat astronomul. Trebuie să ținem cont de durata deplasării pe mare, de întârzierile pe care le poate pricinui navigatul în susul fluviului cu ambarcațiunea lor cu aburi, pe scurt, o sumedenie de dificultăți inerente unei astfel de acțiuni. Ni s-a spus să pregătim totul pentru o călătorie de explorare în Africa Australă și, după ce-am făcut-o, să venim să-l așteptăm la cascada Morgheda pe colegul meu, colonelul Everest, de la Observatorul Cambridge. Ne aflăm la cascada Morgheda, suntem în locul stabilit, așteptăm. Ce vrei mai mult, vrednicul meu boșiman?

Vânătorul voia mai mult, desigur, căci mâna lui pipăia cu febrilitate țeava carabinei, o Manton excelentă, armă de precizie, cu glonț conic, cu care poate să doboare o pisică sălbatică sau o antilopă de la o distanță de la șapte-opt sute de metri. Se vedea că boșimanul renunțase la tolba din aloe și la săgețile otrăvite ale compatrioților ca să folosească arme europene.

– Dar nu cumva ați înțeles greșit, domnule Emery? a insistat Mokum. Vi s-a dat întâlnire chiar la cascada Morgheda, la sfârșitul acestui ianuarie?

– Da, prietene, a răspuns calm William Emery. Iată scrisoarea de la domnul Airy, directorul Observatorului Greenwich, care vă va dovedi că nu m-am înșelat.

Boșimanul a luat scrisoarea întinsă de însoțitorul lui și a întors-o pe toate părțile, ca unul nu prea familiarizat cu misterele caligrafiei. Apoi i-a înapoiat-o lui William Emery, zicând:

– Repetați-mi, vă rog, ce spune bucata asta de hârtie înnegrită!

Tânărul savant, înzestrat cu o răbdare de înger, a repetat pentru a douăzecea oară ceea ce-i spusese deja prietenului său vânător. În ultimele zile ale anului trecut, William Emery primise o scrisoare care îi anunța apropiata sosire a colonelului Everest și a unei comisii științifice internaționale, cu destinația Africa Australă. Care erau planurile comisiei, de ce se deplasa la capătul continentului african? Emery n-ar fi putut să spună, căci scrisoarea de la domnul Airy nu făcea nicio precizare în această privință. Așa că el, urmând instrucțiunile primite, se grăbise să pregătească la Lattaku, una dintre așezările cele mai nordice din Hotentotia, căruțe, alimente, pe scurt, tot ce era necesar aprovizionării unei caravane boșimane. Apoi, cunoscând reputația vânătorului indigen Mokum, care îl însoțise pe Anderson în expedițiile sale vânătorești, în Africa Occidentală, și pe neînfricatul David Livingstone, în prima sa călătorie de explorare la lacul Ngami și la cascadele fluviului Zambezi, îi oferise comanda acestei caravane.

După aceea, conveniseră ca boșimanul, care cunoștea perfect ținutul, să-l conducă pe William Emery pe malurile fluviului Orange, la cascada Morgheda, în locul stabilit. Acolo urma să li se alăture comisia științifică. Acea comisie, după ce călătorea la bordul fregatei *Augusta* a marinei britanice, avea să ajungă la gura de vărsare a fluviului Orange, pe coasta occidentală a Africii, în dreptul Capului

Volpes, și să urce apoi pe fluviu până la cataracte. William Emery și Mokum veniseră deci cu o căruță, pe care o lăseseră în vale, destinată transportării străinilor și bagajelor lor la Lattaku, dacă nu cumva preferau să se deplaseze pe fluviu și pe afluenții lui, după ce ar fi evitat, printr-un ocol de câteva mile pe mal, cascada Morgheda.

Odată prezentate aceste amănunte, pe care, de data aceasta, și le-a întipărit bine în minte, boșimanul s-a apropiat de marginea hăului în fundul căruia se prăbușea cu vuiet fluviul înspumat. Astronomul l-a urmat. Acolo, o protuberanță stâncoasă le permitea să vadă de sus cursul fluviului Orange, în aval de cascadă, până la o distanță de mai multe mile.

Preț de câteva minute, Mokum și însoțitorul lui au studiat cu atenție suprafața acelor ape, care își recăpătau calmul dintâi la vreun sfert de milă sub ei. Niciun obiect, vas sau pirogă nu-i tulbura cursul. Era ora trei. Acolo, luna ianuarie corespunde cu iulie din ținuturile nordice, iar soarele, aproape perpendicular pe paralela douăzeci și nouă, încălzea aerul până la vreo patruzeci de grade Celsius la umbră. Fără briza dinspre vest, care o mai domolea, acea temperatură ar fi fost insuportabilă, dacă nu erai boșiman. Totuși, tânărul savant uscățiv, numai oase și nervi, nu suferea prea mult. De altfel, frunzișul des al copacilor care se aplecau peste hău îl proteja de atingerea directă a razelor solare. Nici măcar o pasăre nu însuflețea acea pustietate în acele ore fierbinți ale zilei. Niciun patruped nu părăsea adăpostul răcoros al tufișurilor și nu se aventura în mijlocul poienilor. Nu s-ar fi auzit niciun zgomot în acel loc pustiu dacă acea cascadă n-ar fi umplut aerul cu vuietele ei.

După ce a privit cu atenție apele fluviului vreo zece minute, Mokum s-a întors spre William Emery, bătând nervos din picior. Privirea lui atât de pătrunzătoare nu descoperise nimic.

– Și dacă oamenii dumneavoastră nu vin? l-a întrebat pe astronom.

Mokum și însoțitorul lui au studiat cu atenție suprafața acelor ape...

– Vor veni, curajosul meu vânător, a răspuns William Emery. Sunt oameni de cuvânt și vor fi exacti ca astronomii. În fond, ce le reproșezi? Scrisoarea le anunță sosirea la sfârșitul lunii ianuarie. Suntem în 27 ale acestei luni, așa că domnii au dreptul la încă patru zile, ca să ajungă la cascada Morgheda.

– Și dacă nu apar nici după ce trec aceste patru zile? a întrebat boșimanul.

– Ei bine, vânătorule încercat, acum ori niciodată, va fi ocazia de a ne exersa răbdarea, fiindcă-i vom aștepta până în momentul în care se va dovedi într-adevăr că nu vor mai apărea!

– Pe zeul nostru Ko! a izbucnit boșimanul cu o voce sonoră. Ai fi în stare să aștepți până ce Gariep nu-și mai aruncă apele răsunătoare în acest hău!

– Nu, vânătorule, nu, i-a răspuns William Emery pe un ton calm. Rațiunea trebuie să ne călăuzească în tot ce facem. Or, rațiunea ne spune că, dacă colonelul Everest și însoțitorii lui, frânți de oboseală după o călătorie grea, lipsiți poate de cele necesare, rătăciți în acest ținut singuratic, nu ne-ar găsi la locul întâlnirii, am fi demni de reproșuri în toate privințele. Dacă s-ar întâmpla vreo nenorocire, chiar noi am fi răspunzători. Așadar, trebuie să rămânem la post atât timp cât ne va obliga datoria. De altfel, nu ne lipsește nimic aici. Căruța ne așteaptă în fundul văii și ne oferă adăpost peste noapte. Provițiile sunt mai mult decât îndestulătoare. Natura e superbă în acest loc și demnă de a fi admirată! Pentru mine, e o fericire nemaîntâlnită să petrec câteva zile într-o asemenea pădure impunătoare, pe malul acestui fluviu de neasemuit! Iar tu, Mokum, ce-ai putea să-ți dorești? Vânat cu blană și cu pene găsești din abundență în pădurile din jur, iar carabina ne oferă constant carnea zilnică. Vânează, bravul meu vânător, omoară-ți timpul trăgând în dami și în bivoli! Haide, dragă boșimane! Eu, în schimb, voi pânda apariția întârzierilor, și, cel puțin, picioarele tale nu vor risca să prindă rădăcini!

Vânătorul a înțeles că sfatul astronomului era bun de urmat. Așadar, a luat hotărârea să colinde desișurile și crângurile din jur. Lei, hiene sau leopardzi n-ar fi fost în stare să tulbure un Nimrod¹ ca el în pădurile africane. Și-a fluierat însoțitorul, pe Top, un fel de câine-hienă din deșertul Kalahari, ce descindea din acea rasă domesticită pe

¹ Conform Bibliei, urmaș al lui Noe, prezentat ca prim erou după Potop și ca vânător iscusit. (n.tr.)

vremuri de populația balaba. Parcă la fel de nerăbdător ca stăpânul lui, inteligentul animal s-a ridicat dintr-o săritură și a arătat, prin lătratul lui vesel, că încuviințează planurile boșimanului. Curând, vânătorul și câinele au dispărut pe sub frunzișul unei păduri a cărei desime încununa arierplanurile cascadei.

Rămas singur, William Emery s-a întins la poalele salciei și, în așteptarea somnului provocat de temperatura ridicată, a început să se gândească la situația lui de-acum. Se afla departe de regiunile locuite, lângă cursul aceluia fluviu Orange, puțin cunoscut încă. Aștepta câțiva europeni, compatrioți care își părăseau țara ca să se avânte în aventura unei expediții pe meleaguri îndepărtate. Dar care era scopul acelei expediții? Ce probleme științifice dorea să rezolve în pustiurile Africii Australe? Ce observații avea de făcut pe paralela treizeci din sud? Iată ce nu menționa scrisoarea onorabilului domn Airy, directorul Observatorului Greenwich. Lui Emery i se cerea concursul ca savant familiarizat cu clima latitudinilor australe; fiindcă era vorba, evident, despre lucrări științifice, își oferea tot sprijinul colegilor săi din Regatul Unit.

În timp ce se gândea la toate aceste lucruri și își punea o mulțime de întrebări la care nu putea să răspundă, somnul i-a îngreunat pleoapele și tânărul astronom a adormit profund. Când s-a trezit, soarele se ascunsese deja în spatele colinelor vestice care îi conturau profilul pitoresc, pe fondul orizontului incendiat. Câteva contracții în stomac l-au anunțat pe William Emery că se apropia ora mesei. Într-adevăr, era șase seara și venise momentul să coboare în vale, la căruță.

Exact în acea clipă, o detunătură a răsunat în desișul de arbuști arborescenți înalți de trei-patru metri care coborau în dreapta, pe panta colinelor. Aproape imediat, boșimanul și Top și-au făcut apariția la marginea pădurii. Mokum trăgea după el corpul unui animal pe care pușca lui tocmai îl doborâse.